

zaměňovala s technikou jako dovedností. K bližšímu vysvětlení tohoto pojmu se ještě vrátíme.

III. Forma myšlení hospodářského.

1. Základní možnost současného chtění dvou či více postulátů.

A. Rozdělení.

V rámci technického myšlení neznáme, jak jsme již ukázali nahoře, pojmu oběti. Naznačili jsme, že o oběti lze mluvit jen tehdy, máme-li na mysli kromě daného účelu nejméně ještě jeden další účel, jehož dosažení jest chtěno současně. Výrok ten mohl by sváděti k úsudku, že současné sledování dvou postulátů znamená již jiný způsob myšlení než technický. Takováto domněnka nebyla by však správnou. Musíme totiž bedlivě rozlišovati, zda chceme současně několik postulátů mezi sebou kolidujících anebo několik postulátů paralelních.

B. Paralelní postuláty.

Jimi rozumím postuláty, jež se nikterak vzájemně nekříží, jichž dosažení není navzájem v kolisi — na př. mám vykonati dvě návštěvy a mám dosti času k vykonání obou; nebo: chci býti zdravý a ušlechtilý v morálním smyslu atp.

C. Kolidující postuláty.

Kolidujícími nazývám ty postuláty, při nichž splnění jednoho jeví se možným jen na úkor druhého. Zde pak musíme rozlišovati ještě dvě eventuality, totiž:

a) Kolise postulátů jako následek
omezenosti prostředku.

O této eventualitě bylo již mluveno v posledním odstavci předchozího oddílu. Abychom řečené krátce zopakovali: jde zde o to, že určitý zjev jeví se býti společným prostředkem pro (nejméně) dva účely, avšak kvantitně ke splnění (krytí) obou nedostačuje. Proto znemožňuje použití tohoto prostředku pro jeden účel použití jeho pro účel druhý a tedy i dosažení tohoto účelu. Proto se jeví použití tohoto prostředku pro první účel užitečným s hlediska tohoto účelu, s hlediska druhého účelu škodlivým. Tato kolise vzniká proto, že množství prostředků, jež jsou po ruce, jest omezeno.

b) Kolise postulátů, plynoucí z dvojsečnosti
použití jednoho a téhož prostředku.

Jest totiž ještě jeden důvod, proč se jeví použití prostředku pro jeden postulát nežádoucím s hlediska postulátu druhého, než důvod právě uvedený, totiž ten, že použití jest pro druhý postulát škodlivé, ne však proto, že (jako v prvním případě sub a), jedno použití prostředku znemožní jeho použití pro druhý postulát, nýbrž proto, že použití prostředku pro první postulát samo o sobě jest již škodlivým druhému postulátu. Zde vzniká kolise ne z možnosti různého upotřebení jednoho prostředku, nýbrž z dvojsečnosti tohoto upotřebení pro dva či více postulátů.

Pro případ sub a) nám poslouží tento příklad: mám určitou zásobu prken, z nichž mohu zhotoviti buď stůl nebo lavici, avšak s ohledem na omezenou zásobu nikoliv obé. Použití prken pro zhotovení stolu bude s hlediska postulátu lavice škodlivým, neboť táž zásoba prken byla chtěna pro zhotovení lavice, leč použitím pro první postulát byla druhému odňata.

Pro případ sub b) uvedeme tento příklad: použití léku, jež jest prospěšno posílení srdce, samo o sobě však škodí žaludku. Zde není použití prostředku pro postulát „posílení srdce“ škodlivé postulátu „zdravý žaludek“; proto, že by použití jeho pro prvý postulát zne-možnilo použití jeho pro postulát druhý, nýbrž proto, že samo o sobě jest s hlediska druhého postulátu škodlivé. Vidíme však, že se použití prostředku ani v tomto pří-padě nejeví v rámci technického myšlení jako oběť, neboť oběť objeví se nám teprve s hlediska druhého postulátu — a toho v technické fázi, kde vidíme pouze prostředek a jediný účel, nemáme.

Z řečeného plyne: sledujeme-li dva postuláty, jichž dosažení jest současně chtěno, a volíme-li mezi nimi, nevzniká vždy již nová forma myšlení, odlišná od myšlení technického, nýbrž jen tehdy, kříží-li se tyto postuláty a vzájemně kolidují. Neboť tam, kdy dosa-žení jich probíhá paralelně, není důvodu k tomu, aby-chom opouštěli formu technického myšlení. Můžeme si mysliti současně tisíce postulátů, aniž jsme přestali mysliti technicky. Prostředky si představujeme stále jen jako prostředky, nehospodaříme jimi, ani neuvažujeme o nepřímých následcích jich použití. Rozhodnou jest jen otázka, hová-li účelu či nic — vše jiné jest irele-vantní. Proto nevyžaduje ani volba nejvhodnějšího po-užití prostředku pro více účelů ani volba nejzpůsobilej-šího z daných prostředků pro určitý účel o sobě nikterak myšlení odlišného od myšlení technického. Pouze je-li tu některá z uvedených kolísí mezi dvěma či více pos-tuláty, jest nezbytna jiná, nová forma myšlení.